La por de Cuta

TEXT I IL·LUSTRACIONS DE L'ALUMNAT DEL CRA TERRA DE RIURAUS LLÍBER

GENERALITAT VALENCIANA
CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA
CCCC
Permea
PLANEA
RED DE ARTE Y ESCUELA — REDPLANEA.ORG
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
TERRA DE RIURAUS
CRA Alcalalí - Llíber

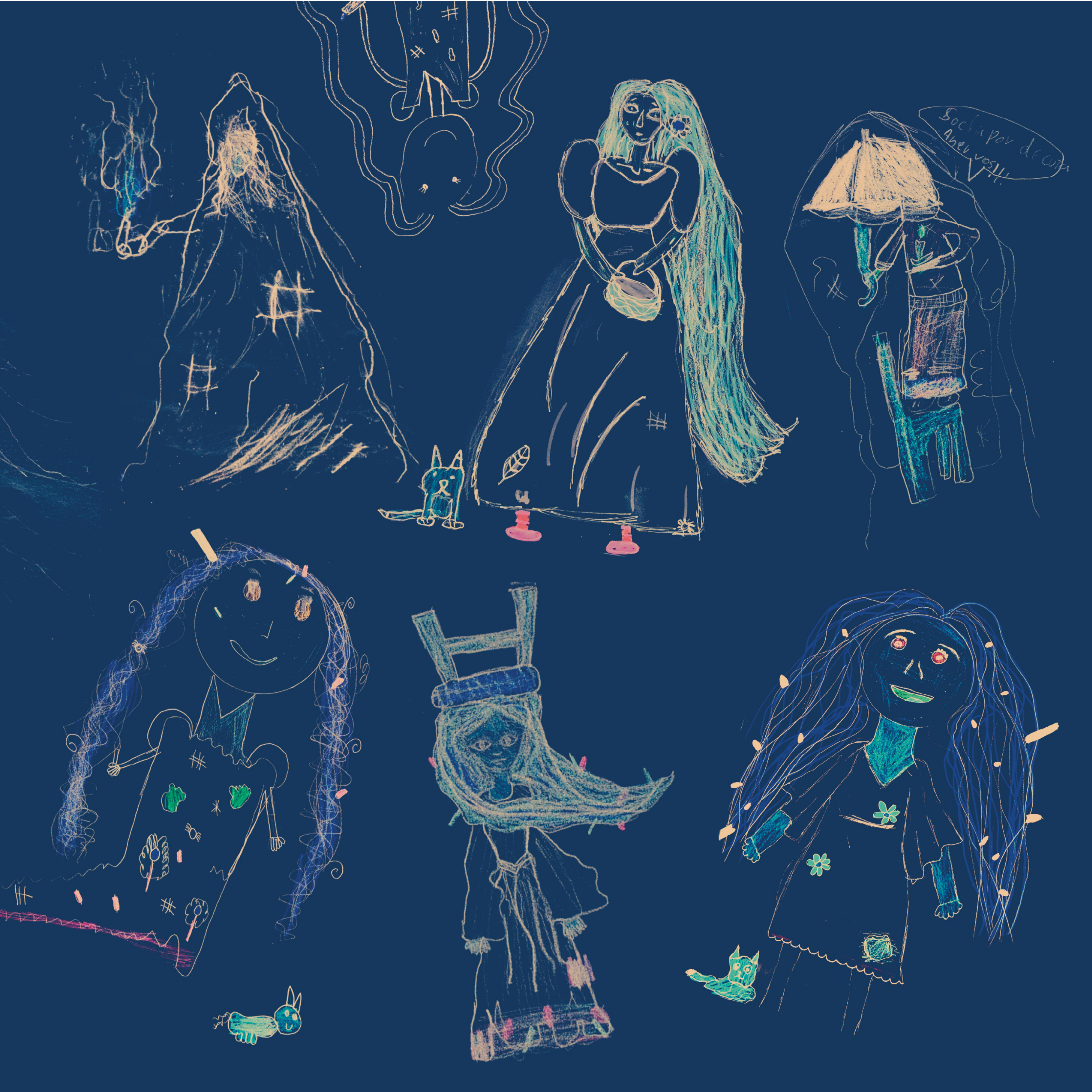

PLANEA és una xarxa de centres educatius, agents i institucions culturals impulsada per la Fundació Daniel i Nina Carasso, en col·laboració amb Pedagogías invisibles, PERMEA-Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana, Universitat Politècnica de València i ZEMOS98.

© dels textos: alumnes CRA Terra de Riuraus, aulari de Llíber
© de les imatges: alumnes CRA Terra de Riuraus, aulari de Llíber
© de la present edició: alumnes CRA Terra de Riuraus, aulari de Llíber
Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana, 2025
1a edició
ISBN: xxxxx
DL-xxxxxx

Aquest conte és fruit del treball de l'escola d'escriptura del CRA Terra de Riuraus i la residència artística d'Helga Ambak en el marc de la Red Planea en la Comunitat Valenciana.

La POR de CUTA

CRA Terra de Riuraus, aulari Llíber

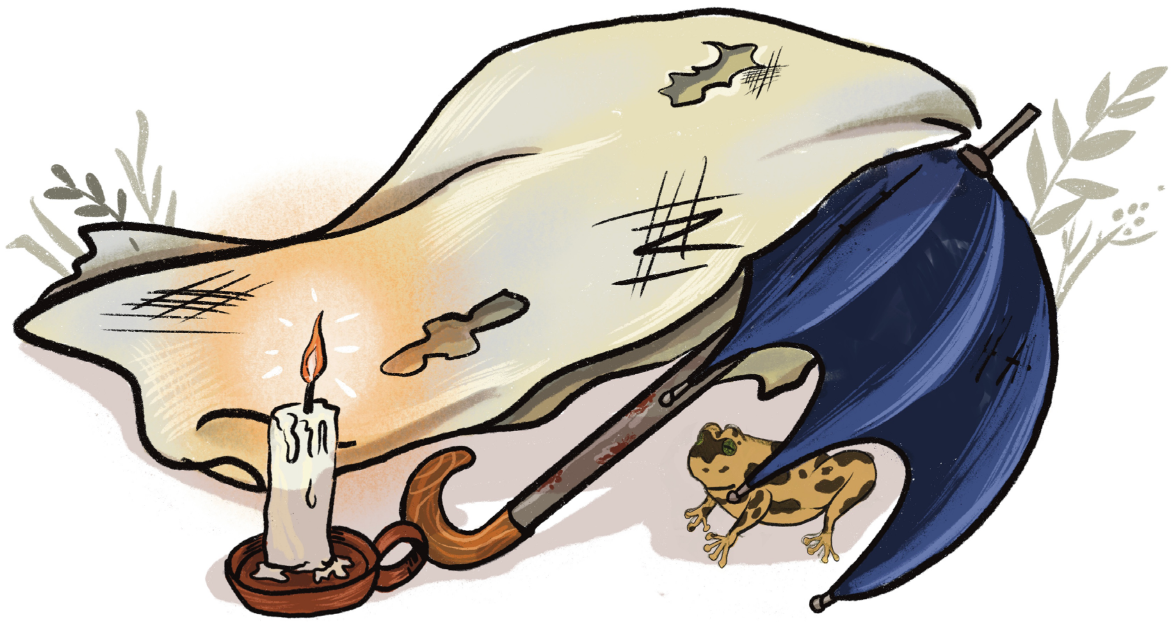

La Por de Cuta és el fruit d'un llarg treball d'investigació que ha requerit molt de temps i esforç, per aconseguir rescatar una de les llegendes més antigues del poble de Llíber. Però atenció, no hem de confondre la Por de Cuta amb la Vella, Vella, Tos o amb tantes altres pors que circulen per aquesta vall.

La por de Cuta és una por única i genuïna, una por femenina nascuda al cor de la Marina entre bancals d'oliveres mil·lenàries, ceps de raïm de moscatell d'Alexandria, riuraus i marges de pedra seca.

Però potser et preguntes què és en realitat la Por de Cuta. És realment una espantacriatures? Al cap i a la fi, la millor manera de descobrir-ho és llegint-te el llibre que ara mateix tens a les teues mans.

ON VIU?

La Por de Cuta viu en una caseta a la vora de la muntanya, amb les parets fetes de fang i pedra i la teulada de bigues de pi i canyissos. Dins de la caseta hi ha una sola habitació amb un llit de ferro amb el capçal rovellat que grinyola quan es mou per la nit, un armari corcat i un espill ovalat amb el marc daurat.

El racó que fa de cuina té els taulells de quadres blancs i negres i, com era d'esperar, no té nevera. Com a rebost utilitza un basquet de fusta marró per a la fruita i la verdura. En una prestatgeria feta d'obra hi ha llibres amb portades de mil colors, al costat d'una taula baixeta i una cadira de bova.

Fa molts anys, a la partida de Cuta entre Llíber i Xaló, el veïnat estava atemorit perquè assegurava haver vist una por. Tot i això, les autoritats, com de costum, ni van escoltar el poble ni van moure un sol dit. El pas de les estacions, el boca-orella i vés a saber si la imaginació de la gent van anar donant-li forma a aquest misteri.

La Por adoptava diferents formes i de vegades te la podies trobar amb un paraigua, un ciri i un llençol per damunt; d'altres configurant una figura fantasmagòrica muntada damunt d'unes crosses per fer-se més i més alta; també es podia vore a poqueta nit pels bancals amb una cadira de bova o un cabàs de llata damunt del cap; i què curiós resultava quan alguna persona l'ataüllava vestida de nóvia, tota de blanc ben elegant.

Tan gran era el rebombori que hi havia, que ni el veïnat de Llíber ni el de Xaló gosaven eixir al carrer.

La nit d'ànimes d'aquell any, la foscor i la boira s'havien engolit la lluna. Les tenebres governaven els carrers. Tot i això, un grup de joves sopava contant-se històries de por a prop de la partida de Cuta.

Contaren la llegenda de la Vella, Vella, Tos. Aquella por que veies vindre, a poc a poc, i senties com s'arrimava més i més, repetint de tant en tant allò de: "*Ja ve la Vella, Vella Tos, i amb les seues dents ben llargues us menjarà a tu i a tots*" i així una i altra vegada. "*Ja ve la Vella, Vella Tos, i amb les seues dents ben llargues us menjarà a tu i a tots*" i al final l'escoltaves tan a prop que ja la tenies al damunt.

Feren un crit abans de passar a una nova història. Aleshores fou quan va sorgir la llegenda de la Por de Cuta.

-Just per ací viu eixa por!

-Això només és una invenció- li van replicar sense massa convicció.

Un riure burleta, un silenci i al cap d'un instant ja s'havien decidit a resoldre aquell misteri. No es van aturar fins a aplegar a un garrofer vell a la vora del riuet de Cuta, que els va semblar un bon lloc on esperar-la. Es van estirar, i quasi sense proposar-s'ho, es van adormir profundament.

Al cap d'una estona, els despertaren unes xafades al reble del barranc:

Xec, xec, xec!

Es van fregar els ulls amb força mentre miraven de cua d'ull.
-Heu escoltat eixe soroll?

Es van girar alhora i van vore una figura fantasmagòrica, amb un cert aire còmic. Es va fer un silenci llarg només trencat pels esclafits d'una pluja finíssima. Uns ulls tan brillants i rogents com dues cireres, uns cabells tan blaus com la mar, i unes dents tan esmolades com el ganivet del Saginer.

Es van mirar sense dir res. El món semblava aturat.
S'havien quedat de pedra.

COM REACCIONAR SI LA POR DE CUTA ES PRESENTA SENSE AVISAR EN 7 CONSELLS BÀSICS

CONSELL U

Arranqueu a córrer i al cap d'una estona mireu cap arrere.

CONSELL DOS

Si encara no se n'ha anat, tanqueu els ulls i compteu fins a 10.

CONSELL TRES

En cas que tampoc no funcione, li podeu proposar jugar al Pissi pissiganya. Ajunteu peuets i que comence el joc...!
Pissi pissiganya, oli de la ganya, muxum-muxum.
Cau la barra sobre tu.
Si veieu que no fa bona cara, proposeu-li alguna altra activitat.

CONSELL QUATRE

Per que no la convideu a la vostra festa d'aniversari?
Quina casualitat que siga justament demà!
Nota important: **MENÚ** adaptat a les necessitats de la Por de Cuta:
Suc de taronges de la sang, panses del Pla de Llíber assecades al riurau de l'Ovidi, panfígol d'ametles i figues del Morteret, entrepà de crema de garrofes de Gorgos i pastís de galeta de blat (del bancal de blat de l'escola) amb decoració personalitzada. Música en valencià, rialles i diversió assegurada!

CONSELL CINC

Hui és diumenge? Toca dinar putxero. Segur que li agrada.
Mmm que bo! Empapusseu-la amb tendresa.
Truc: Utilitzeu l'expressió "Obri la boqueta que ve l'avioneta" mentre planegeu amb la cullera. Cal aterrar dins la boca de destinació.

CONSELL SIS

Canta-li una cançó a cau d'orella. Pots provar amb una de bressol, que relaxa. Si en canvi necessites ritme, no descartes el heavy metal.

CONSELL SET

Si res d'això no funciona, acudeix com a últim recurs a la tecnologia.
-Escolta, Siri, què podem fer perquè la Por de Cuta no es presente sense avisar?
I si ens respon "no he pogut trobar la teua pregunta", aleshores és que aquesta missió està per damunt de les seues habilitats.

Havien passat dues llunes des de l'última aparició de la Por de Cuta i ja no se'n parlava tant, d'aquella Por, quan una mena d'au blanca enorme, sense cap forma humana ni animal, va ser vista a prop del castell d'Aixa.

I cap allà que se n'anaren el grup de joves, que per la Penya Roja remuntaren barranc de la Moneda amunt per una senda empedrada que serpentejava fins a arribar a l'Avenc, on pararen a descansar a l'ombra d'un garrofer vell. Just allí es van trobar un rogle de pedres amb un muntó de brases, un fanal apagat, un llençol blanc ben plegat i un paraigua mig esgarrat arrimat a la soca.

Tenien la intenció de seguir caminant fins a les runes del castell d'Aixa, però en aquell instant van vore com s'apropava una silueta estranya. «Per allí ve la Por de Cuta!». «Vindrà a recollir les seues coses.»

Així doncs, decidiren amagar-se per espiar-la. Tenia un caminar elegant, i era alta i prima. Aleshores van poder vore com agafava el paraigua i l'obria, després es va llançar amb molta traça el llençol blanc pel damunt.

Amb una agilitat sorprenent va pujar damunt d'unes crosses i feia grans passes i botava i el llençol voleiava confonent-se amb la capsada del garrofer.

-Aneu-vos-en d'ací –els va dir amb una veu fonda, com si els parlara des de dins d'una cova.

–No volem fugir de tu, volem saber qui eres –li van respondre.

El soroll d'un engranatge va atraure l'atenció de tothom i els va fer dirigir la mirada cap a la caixa de música que hi havia als peus de la Por de Cuta. De la caixa sonava sense parar una cançó de bressol:

"La mare canta noneta
per a dormir totes les nits
i de matí sembrar la terra
i recollir tots els seus fruits.
Que la xiqueta és la flama
del poble i del carrer,
de la llimera i la parra
i de la flor del taronger".

Amb els ulls com a taronges, una de les joves va deixar brollar dels seus llavis una sola paraula:

-Mare?

El record de la seua mare de llet, la seua dida bressolant-la, aquella cançó, el sol que provava d'amagar-se per darrere de la muntanya i un colp de vent de tramuntana que les va deixar gelades.